

Seat No. : _____

DB-102

December-2025

B.Com, Sem.-I

CC-102 : Human Resource Management

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

સૂચના : જમણી બાજુના આંકડા પ્રશ્નના ગુણ દર્શાવે છે.

1. માનવ સંસાધન સંચાલનનો અર્થ સ્પષ્ટ કરી તેનું મહત્ત્વ સમજાવો. માનવ સંસાધન સંચાલન, કર્મચારી સંચાલનથી કઈ રીતે અલગ પડે છે ? 14
અથવા
1. (A) માનવ સંસાધન આયોજનને અસર કરતા વિવિધ પરિબલો સમજાવો. 7
1. (B) માનવ સંસાધન આયોજનની ઉપયોગિતા સમજાવો. 7
2. કર્મચારી પસંદગીની પ્રક્રિયા વિગતવાર સમજાવો. 14
અથવા
2. (A) માનવ સંસાધન વિકાસના કાર્યોની ચર્ચા કરો. 7
2. (B) “તાલીમ ખર્ચાળ છે પરંતુ તાલીમનો અભાવ વધુ ખર્ચાળ છે.” આ વિધાનની વિસ્તારથી ચર્ચા કરો. 7
3. કાર્યક્ષમતા મુજબ બઢતી પ્રથા અને સિનિયોરીટી મુજબ બઢતી પ્રથાને ટીકાત્મક રીતે સમજાવો. 14
અથવા
3. (A) જુસ્સો કોને કહેવાય ? જુસ્સાને વધારવા માટેના ઉપાયોની ચર્ચા કરો. 7
3. (B) ટૂંકનોંધ લખો : કર્મચારી મૂલ્યાંકનના ઉદ્દેશો. 7
4. કાર્યજીવનની ગુણવત્તાનો ખ્યાલ સમજાવો. તેનું મહત્ત્વ અને મર્યાદાઓની ચર્ચા કરો. 14
અથવા
4. (A) ગુણવત્તા વર્તુળના વિવિધ ઉદ્દેશો સમજાવો. 7
4. (B) કાર્યરચનાને અસર કરતા પરિબલોની ચર્ચા કરો. 7
5. નીચેના પેટા પ્રશ્નોના જવાબ અંગે એકથી વધુ વિકલ્પો આપેલા છે, તેમાંથી એક જ વિકલ્પ સાચો છે. તેમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો : (કોઈપણ સાત) 14
(1) નીચેનામાંથી કયા પરિબલોનો માનવ સંસાધન આયોજનના આંતરિક પરિબલોમાં સમાવેશ થતો નથી ?
(A) ધંધાનું કદ (B) ઉત્પાદન ખર્ચ
(C) નાણાકીય સાધન (D) સામાજિક

- (2) સંસ્થા છોડી જનાર જૂના કર્મચારીઓની જગ્યાએ નવા કર્મચારીઓની નિમણૂકને _____ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- (A) ગેરહાજરી (B) બઢતી
(C) બઢલી (D) મજુર ફેરબઢલી
- (3) નીચેનામાંથી કઈ પ્રત્યક્ષ ભરતીની પદ્ધતિ છે ?
- (A) રોજગાર વિનિમય સંસ્થા (B) મજુર સંઘો દ્વારા ભરતી
(C) શૈક્ષણિક સંસ્થા દ્વારા ભરતી (D) વેઈટિંગ લિસ્ટની પ્રથા
- (4) નીચેનામાંથી કઈ માનવ સંસાધન વિકાસની પદ્ધતિ નથી ?
- (A) કામગીરી મૂલ્યાંકન (B) સંભવિત મૂલ્યાંકન
(C) કારકિર્દી વિકાસ (D) ઉપરનામાંથી એકપણ નહિ
- (5) નીચેનામાંથી કયું જુસ્સાનું પરિબલ નથી ?
- (A) કર્મચારી પોતે (B) સંચાલકોનું વલણ
(C) સુપરવાઈઝરનું વલણ (D) કંપનીનો ઉદ્દેશ
- (6) કાર્યજીવનની ગુણવત્તા સુધારવા માટે _____ પગલાં લેવા જોઈએ.
- (A) જોબ સલામતી (B) કારકિર્દી વિકાસ
(C) કલ્યાણકારી પગલાં (D) ઉપરના બધા વિકલ્પો
- (7) કામગીરી મૂલ્યાંકનકારોમાં નીચેનામાંથી કોનો સમાવેશ થતો નથી ?
- (A) સલાહકાર (B) સમોવડીયા
(C) તાબેદારો (D) સરકાર
- (8) આયોજિત કાર્યના સંદર્ભમાં વિવિધ કાર્ય માટે જરૂરી કર્મચારીઓની સંખ્યાની ગણતરીને _____ કહેવાય છે.
- (A) અંદાજીકરણ (B) કાર્ય વિશ્લેષણ
(C) કાર્યભાર વિશ્લેષણ (D) કાર્ય દળ વિશ્લેષણ
- (9) બઢતી એ મૂળભૂત રીતે _____ માટેનો પુરસ્કાર છે.
- (A) વરિષ્ઠતા (સિનિયોરીટી) (B) શારીરિક તંદુરસ્તી
(C) જળવાઈ રહેવું (D) કાર્યક્ષમતા
- (10) કર્મચારીને ચોક્કસ કાર્ય કરવા માટે _____ ની પ્રક્રિયા જ્ઞાન અને કૌશલ્યમાં વધારો કરે છે.
- (A) નિમણૂક (B) પસંદગી
(C) ભરતી (D) તાલીમ
- (11) માનવ સંસાધન આયોજનનું પ્રથમ ચરણ _____ છે.
- (A) માહિતીનું વિશ્લેષણ (B) માહિતી એકઠી કરવી
(C) માનવ સંસાધન માંગ આધારણ (D) એકમના ધ્યેયની સ્પષ્ટતા
- (12) નીચેનામાંથી કયું કાર્ય મૂલ્યાંકન માટે જરૂરી માહિતી પ્રદાન કરે છે ?
- (A) કાર્ય સમૃદ્ધિકરણ (B) કાર્ય વિસ્તૃતિકરણ
(C) કાર્ય વર્ણન (D) કાર્ય અનુક્રમ (જોબ રેંકિંગ)

Seat No. : _____

DB-102

December-2025

B.Com, Sem.-I

CC-102 : Human Resource Management

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

Instruction : Figures to the right side indicate marks.

1. Give the meaning of Human Resource Management and discuss the importance of Human Resource Management. How does it differ from personnel management ? **14**

OR

1. (A) Explain different factors affecting Human Resource Planning. **7**
1. (B) Discuss the significance of Human Resource Planning. **7**

2. Discuss the selection procedure of employees in detail. **14**

OR

2. (A) Discuss functions of Human Resource Development. **7**
2. (B) "Training is expensive but lack of training is more expensive." Discuss this statement in detail. **7**

3. Critically discuss the promotion method as per efficiency and promotion method as per seniority. **14**

OR

3. (A) What is morale ? Discuss the measures to improve the morale. **7**
3. (B) Write short note: objectives of performance appraisal. **7**

4. Explain the concept of quality of work life and discuss the significance and limitations of quality of work life. **14**

OR

4. (A) Explain various objectives of quality circle. **7**
4. (B) Describe factors affecting job design. **7**

5. In the following sub-questions, more than one answer is given, of which only one answer is correct. You have to select correct answer : (Any **Seven**) **14**

- (1) From the following factors, which factors are not included in internal factors of human resource planning ?
(A) Size of business	(B) Production cost
(C) Financial Instrument	(D) Social

- (2) Appointing new employees in place of old employees who leaves the organisation is referred to as ____.
- (A) Absenteeism (B) Promotion
(C) Transfer (D) Labour Turnover
- (3) From the following, which method belongs to direct source of recruitment ?
- (A) Employment exchange (B) Labour union
(C) Educational institutions (D) Waiting list system
- (4) From the following which is not the method of human resource development ?
- (A) Performance appraisal (B) Probable appraisal
(C) Career development (D) None of the above
- (5) From the following which is not the factor of employee morale ?
- (A) Employee himself (B) Management's attitude
(C) Supervisor's attitude (D) Company's goal
- (6) _____ steps should be taken to improve quality of work life.
- (A) Job safety (B) Career development
(C) Welfare measures (D) All of the above
- (7) Which one is not included in performance appraiser ?
- (A) Consultant (B) Peers
(C) Subordinate (D) Government
- (8) To calculate the number of persons required for various jobs with reference to a planned output is called _____.
- (A) forecasting (B) job analysis
(C) workforce analysis (D) work load analysis
- (9) Promotion is basically a reward for -
- (A) Seniority (B) Physical fitness
(C) Retention (D) Efficiency
- (10) _____ is an act of increasing the knowledge and skill of a worker for doing a certain job.
- (A) Placement (B) Selection
(C) Recruitment (D) Training
- (11) _____ is the first stage of human resource planning.
- (A) Analysing data (B) Collecting data
(C) Forecasting manpower demand (D) Determining the goal of unit
- (12) Which of the following provides necessary information for job evaluation ?
- (A) Job Enrichment (B) Job Enlargement
(C) Job Description (D) Job Ranking